

rimeligt at kritisere ham for at have begået en række helt elementære kildekritiske bommerter – såsom at bruge kilderne som illustrationsmateriale, at bruge dem uden kritik, slet ikke at angive sine kilder osv. Disse elementære fejl møder man gang på gang i bogen; men dem har forfatteren ikke forudsætninger for – og næppe heller nogen interesse i – at undgå. Hans hovedanliggende er jo ikke at bringe forøget historisk indsigt, men at illustrere et bestemt samfundssyn med historisk materiale.

Kiilerichs bog er levende og dygtigt skrevet – og også morsom at læse; men den bringer os på intet punkt forøget indsigt i det, der er dens tilsyneladende genstand: J. B. S. Estrup og Christian IX. Derimod giver den os en klar viden om forfatterens syn på det nuværende danske samfundssystem – men det er for en historiker af mindre interesse.

I bogen sammenlignes Estrup på tvivlsomme præmisser med Stauning og de Gaulle. Hvad angår Estrups historiografi, synes en sammenligning med Richard III – som indledningsvis bemærket – mere adækvat: i England savner man stadigvæk den uhildede biografi af Richard – og vi savner stadigvæk en bare nogenlunde anstændig faghistorisk biografi af den mand, der længere end nogen anden har været regeringschef under den konstitutionelle forfatning. Estrup fortjener visselig en bedre skæbne end den, der hidtil er blevet ham til del: at være enten radikale historikerses prægelknabe eller konservative amatørers hero.

Knud J. V. Jespersen

Erik Reitzel-Nielsen (ed.):
Breve fra og til Hans Vodskov. 1–2. (Gad, 1972). 529, 177 s.

Udgavens 1. bind rummer breve 1864–1910, 2. bind indledning, fyldige noter og registre. Det er Sprog- og Litteraturselskabet, der står for udgivelsen, der i det hele er særdeles mønsterværdig. Litteraturkritikeren og religionshistorikeren Vodskov indtager en fremtrædende plads i den litterære kreds' omdømme i slutningen af forrige århundrede; det forplantede sig op i vor tid og viste sig bl. a. gennem en omfangsrig biografi – 8 sider – i Biografisk Leksikon. Det lykkes dog ikke deri at motivere hans plads i dansk åndshistorie, lige så lidt som udgiveren er i stand til at gøre det i sin indledning. Det synes, som om Vodskovs indsats i meget høj grad har været for de få og med ret beskedne følgevirkninger trods de ofte omtalte store evner.

Brevudgaven støtter ikke den gængse vurdering. Den viser kort sagt ikke, at Vodskov har haft nogen virkningsfuld position. Brevudgaver skal søge deres motivering enten i, at de på afgørende måde giver et indtryk af brevskriverne, eller i at de rummer så store mængder af betydningsfulde oplysninger om afgørende forhold og vel bedst om så vidtspredte emner, at de ikke opfordrer til en samlet fremstilling – det er f. eks. tilfældet med den store Brandes-udgave. Ingen af disse to egenskaber karakteriserer denne udgave. Naturligvis siger brevene en hel del om Vodskov og nogle af brevskriverne; men dog ikke væsentligere ting, og om større begivenheder er der ikke meget. For den, der arbejder med perioden, er det en udgave, som giver lidt flere facetter, og i det hele er det en samling, der ofte er medrivende i indtrykket af en videnskabsmand med et skrøbeligt legeme og beskedne kår, arbejdende på sit livs hovedværk.

I det hele må der dog nok sættes spørgsmålstegn ved den megen indsats, der er ofret på udgaven. Hovedparten af brevstoffet kunne have været grundlag for en god afhandling om Vodskov; men det synes ikke at have været nødvendigt at gå vejen om ad det store apparat, der her er samlet; det vil måske endda føre til, at ingen får lyst til at skrive en Vodskov-biografi.

Vagn Dybdahl

Poul Møller: *Politik på vrangen*. (Stig Vendelkærs Forlag, 1974). 183 s.

Bogen er en gennemgang af en række problemer inden for den politiske sociologi, nærmest specielt inden for partiernes indre liv: partilederen, dennes »garde«, partidisciplinen m. m. samt forskellige taktiske spørgsmål: massemedier, bevidste indiskretioner osv. Alt dette belyses gennem den fhv. finansministers egne erfaringer; herved bliver den også i nogen grad erindringer. For at tage det sidste først. Det vil være nødvendigt for enhver, der beskæftiger sig med 50'ernes og 60'ernes politiske historie at konsultere bogen, som indeholder en række konkrete oplysninger om en række situationer og tendenser, som må tages med i analysen af forskellige forhold. Det er måske ikke overvældende meget; men det er der, og en del af det er væsentligt.

For så vidt gælder det væsentlige, nemlig behandlingen af en række elementer af det politiske livs former, da er det en inspirerende bog. Enhver historiker vil have nytte af læsningen og vil kunne hente inspiration i den.

Det må dog føjes til, at meget vil være særdeles velkendt. Hvad mere er, at det også kan være farlig læsning i den forstand, at det måske kan lede til tolkninger i en lang række tilfælde, hvor det hele ikke er nær så gennemtænkt og planlagt, som bogen efterlader indtrykket af, at det altid vil være.

Når dette er sagt, må det også siges, at bogen er farlig på to måder. Trods forfatterens velkendte omfattende historiske viden efterlader bogen indtrykket af, at de mange »ufine« metoder er noget, der særlig hører vor tid til – dette fører let til en særlig nedvurdering af de nuværende politikere. Den anden farlige omstændighed er, at det hele kører på forholdene inden for det politiske liv, skønt hovedparten af det, der siges, i virkeligheden gælder for alle typer af organiseret samvirke mellem mennesker: lærerkollegier, videnskabelige sammenslutninger, idrætsbevægelse, store erhvervsvirksomheder osv. Dette burde have været sagt ganske klart; ikke alle læsere vil erkende dette. Forfatteren må vel selv vide det, og burde bogen da ikke have været sat ind i dette noget videre perspektiv?

Vagn Dybdahl

Frode Jakobsen: *I Danmarks frihedsråd. I-II*. (Gyldendal, 1975). 237, 231 s.

I forordet til sit 2-bindsværk, »I Danmarks Frihedsraad«, karakteriserer Frode Jakobsen sin bog som »et historisk kildekrift«. Han understreger energisk, at bogen ikke er historieskrivning, hverken Frihedsraadets hi-